

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/23644>

Please be advised that this information was generated on 2021-01-17 and may be subject to change.

De onderzoeker in het nieuws

Tot de kenmerken van het academische bedrijf behoort de gewoonte onderzoeksbevindingen eerst in wetenschappelijke kring voor te leggen, alvorens ermee naar buiten te treden. De sprekers tijdens het komende Nationale Congres van de Vereniging voor Epidemiologie (WEON '96) mogen kritische vragen verwachten over hun onderzoek. Wie in een wetenschappelijk tijdschrift wil publiceren, moet zijn conceptartikel laten voorleggen aan enkele kritische vakgenoten en een antwoord zien te vinden op hun kanttekeningen. Op deze manier staat de wetenschappelijke wereld garant voor de kwaliteit van onderzoek. Deze garantie betreft vooral de zorgvuldigheid van werken. De onderzoeker heeft - volgens de referenten of de congresbezoekers - een juiste opzet gekozen voor zijn onderzoek, zijn data correct geanalyseerd, en geen onverantwoorde conclusies getrokken uit het gepresenteerde materiaal. Er wordt echter géén garantie geboden voor de juistheid van de gepresenteerde bevindingen.

Onderzoek leidt nogal eens tot de conclusie dat er zeker aanwijzingen zijn dat, maar dat er nog allerlei mitsen en maren zijn waardoor een definitieve uitspraak onmogelijk is. Veel tijdschriften vinden een dergelijke boodschap te mager. Dat dwingt onderzoekers hun conclusie al wat minder voorzichtig te verwoorden. De subsidiegever ziet ook graag duidelijke resultaten, zeker wanneer dit de farmaceutische industrie of een bepaalde belangengroepering betreft. Wanneer er een vervolgsubsidie moet worden aangevraagd, is er dus een extra prikkel om niet al te omzichtig te zijn. Deze tendens wordt versterkt door de druk om veel (en dus snel) te publiceren. Gezondheidsonderzoek is bovendien interessant voor de media. Journalisten doen hun werk en proberen nieuwe ontwikkelingen op te pikken uit wetenschappelijke tijdschriften, voordrachten of contacten met onderzoekers. Uiteraard moeten de 'feiten' dan zo worden gepresenteerd dat ze begrijpelijk en boeiend zijn voor de lezers of de kijkers, dat wil zeggen zonder al die mitsen en maren.

In de Spectrumaflevering 'De grenzen van de epidemiologie' in dit TSG-nummer laat Leufkens¹ zien waar dit alles toe kan leiden: 1) onderzoek dat te vroeg en onzorgvuldig in het nieuws komt; 2) spectaculaire bevindingen en conclusies die al weer snel afgezwakt of zelfs herroepen moeten worden; en 3) een verlies aan vertrouwen in de geloofwaardigheid van wetenschappelijk onderzoek. Vandenbroucke², Grobbee³, Van der Graaf⁴ en Köhler⁵ reageren hierop, ieder vanuit een eigen perspectief. De voorbeelden in de door hen gevoerde discussie zijn veelal ontleend aan klinisch epidemiologisch onderzoek.

De problematiek speelt echter ook voor andere wetenschappelijke disciplines. Onjuiste berichtgeving kan gemakkelijk leiden tot valse hoop of onnodige paniek bij het publiek of bij bepaalde patiëntengroepen. Hetzelfde geldt voor onderzoek uitgevoerd door bijvoorbeeld een GGD of een Arbodienst. Komen de resultaten hiervan op het verkeerde moment of op de verkeerde manier in het nieuws (de regionale krant, het personeelsblad) dan zijn de gevolgen niet wereldschokkend maar wél vervelend voor de betrokkenen. Zorgvuldig handelen is dus ook hier op zijn plaats.

Joost W.J. van der Gulden

Literatuur

- 1 Leufkens HG. Epidemiologie en het hanteren van 'onzekere' kennis. Tijdschr Soc Gezondheidsz 1996;74:152-3.
- 2 Vandenbroucke JP. Naar een epicurische levenswijze voor epidemiologen. Tijdschr Soc Gezondheidsz 1996;74:154-5.
- 3 Grobbee DE. Epidemiologie, wetenschap, waarschijnlijkheid en waarheid. Tijdschr Soc Gezondheidsz 1996;74:156-7.
- 4 Graaf Y van der. Onzekere kennis. Tijdschr Soc Gezondheidsz 1996;74:157-8.
- 5 Köhler W. Onzekere kennis is nutteloos voor media en maatschappij. Tijdschr Soc Gezondheidsz 1996;74:159-60.